

Slzy a úsměv

Chalíl Džibrán

VYŠEHRAĐ

2006

Translation © Vlasta Hesounová, 2006

ISBN 80-7021-823-1

Nevyměnil bych úsměv srdce za nesmírné bohatství; ani bych nenalezl uspokojení, kdyby se mé slzy, vytrysklé ze zmučeného já, změnily v klid. Vroucně si přeji, aby celý můj pozemský život byl vždy provázen slzami a úsměvem.

Slzami, jež očišťují srdce a odhalují mi tajemství života a jeho záhadu;

úsměvem, který mne přibližuje k mým bližním;

slzami, které mě spojují se ztrápenými,

úsměvem, jenž je výrazem radosti ze samotného bytí.

Tisíckrát raději zemřu štěstím, než abych žil zbytečně a v beznaději.

Mým toužebným přáním je neukojitelný hlad po lásce a kráse; nyní vím, že ti, již vlastní jen bohatství, jsou chudáci, avšak mému duchu lahodí vzdechy milenců více než hudba lyry.

S příchodem noci se květina zavírá a usíná láskou, a za úsvitu otvírá rty polibkům slunce, které chvílemi zastře pádící mrak; ten může přijít, ale musí odejít.

Život květin je naděje a naplnění a mír; slzy a úsměv.

Voda se ztrácí a stoupá vzhůru, až se promění v mraky, které se sbírají nad kopci a údolími; a když

8 se setká s vánkem, padá dolů na pole a spojuje se s potůčkem, jenž se zpěvem míří k moři.

Život mraků je životem loučení a životem sjednocení; slzy a úsměv.

Tak se též duch odděluje od těla i vstupuje do hmotného světa, plyne jako mraky nad údolími smutku a horami štěstí, až se setká s vánkem smrti a vrátí se na svůj počátek, do nekonečného oceánu lásky a krásy, jímž je Bůh.

JARO

Pojď se mnou, má milovaná;
budeme se procházet mezi kopci,
vždyť sníh je voda
a život procitl ze spánku
a nyní se prohání po kopcích a údolím.
Nechme se zavést šlépějemi Jara
do dalekých polí
a vystupme na vrcholy kopců,
odkud můžeme čerpat inspiraci,
vysoko nad svěže zelenými pláněmi.

Jarní úsvit rozvinul šaty,
které byly přes zimu uschovány,
a oděl jimi broskvoně a citroníky;
a ty teď vypadají jako nevěsty
při slavnosti noci cedrů.

Úponky révy se objímají jako milenci
a potoky se roztančily mezi skalami,
opakující píseň radosti;
a květy se náhle objevují z klína přírody
jako pěna z klína moře.

Pojď ke mně, má milovaná;
vypijme poslední slzy zimy
z kalichů lilií
a potěšme svou duši sprškou not
z ptačích hrdel
a procházejme se vesele a radostně
v opojném vánku.

Posaďme se vedle kamene, kde se ukrývají fialky;
uvidíme, jak si vyměňují sladkost polibků.

LÉTO

Pojďme do polí, má milovaná,
neboť doba žní se blíží
a zrno dozrává pod zraky slunce.
Opatrujme plody země
jako duch živí zrnka radosti
ze semen Lásky, zasetých hluboko v srdcích.
Naplníme své zásobnice dary přírody,
stejně jako život štědře naplňuje
naše srdce svou nekonečnou hojností.
Ustelme si lůžko z květů
a přikrývku zrobme z nebeského blankytu,
hlavami spočínme na poduškách
z měkkého sena.
Budeme odpočívat po celodenní práci
a naslouchat vábivému zurčení potůčku.

Pojďme sklízet hrozny na vinici
a odnesme je k lisu,
víno uchovejme v starých amforách
jako duch uchovává Vědění věků
v nádobách věčnosti.

Vraťme se do svého příbytku,
neboť vítr serval žluté listí,
a jako rubášem jím zakryl vadnoucí květy,
jež šeptají elegii létu.
Pojďme domů, má věčná milenko,
vždyť ptáci se vydali na cestu za teplem
a ve studených lukách to bolí osaměním.
Z jasmínu ani myrty nekanou již
vonné krůpěje.

Pojďme pod střechu, vždyť unavený potok
ustal ve svém zpěvu;
a zurčícím pramenům
vyschly hojné slzy;
rozvážné staré hory
uschovaly své barevné hávy.

Pojď, má milovaná; příroda je unavená
a loučí se se svým nadšením
tichým a spokojeným nápěvem.

Pojď ke mně blíž, družko mého naplněného života;
pojď ke mně blíž a nedovol Zimě, aby vstoupila
mezi nás.

Posaď se vedle mne ke krbu,
vždyť oheň je jediným plodem Zimy.

Povídej mi o slávě svého srdce,
neboť ta je větší než zuřící živly
za dveřmi.

Zavři dveře a utěsni okna,
neboť rozhněvaná tvář nebes skličuje
mého ducha
a při pohledu na zasněžená pole
má duše pláče.

Doplň olej do lampy, aby nevyhasla,
a postav ji vedle sebe,
ať mohu přes slzy číst, co život se mnou
vepsal do tvé tváře.

Přines víno Podzimu.
Budeme pít a zpívat píseň vzpomínání
na jarní bezstarostnou setbu,
na letní pečlivé pěstování,
a odměnu, již nám poskytl ve sklizni Podzim.

20 Pojď ke mně blíž, ó lásko mé duše;
oheň chladne a dohořívá pod popelem.
Obejmi mne, neboť mám strach z osamění;
lampa pohasíná a víno, jež jsme lisovali,
nám klíží oči.

Podívejme se ještě na sebe, než se zavřou zcela.
Najdi mě svýma rukama a sevři v náručí;
ať potom spánek obejmě naše duše,
jako by byla jedna.
Polib mne, milovaná, neboť Zima nám vzala vše
kromě našich rtů.

Jsi mi nablízku, má navždy.
Jak hluboký a široký bude oceán Spánku,
jak krátký čas uběhl od svítání!

věnováno M. E. H.

ČÁST PRVNÍ – VOLÁNÍ

Dopřejte mi spánek, vždyť má duše je zasažena
jedem lásky a
nechte mě odpočívat, neboť můj duch se již
nabažil dní i nocí;
zažehněte svíce a zapalte kadidlo kolem mého lože
a pokryjte mé tělo lístky jasmínu a růží;
nasyťte mé vlasy kadidlem a nohy mi pokropte
růžovou vodou
a čtete, co ruka Smrti vepsala na mé čelo.

Nechte mě spočinout v náruči spánku, neboť mé
oči jsou znavené;
nechť stříbrostrunná lyra svým chvějivým hlasem
utiší mou duši;
z harfy a loutny utkejte roušku pro mé chřadnoucí
srdce.
Zpívejte o minulosti, když uvidíte v mých očích
svítání naděje, neboť
její magický význam je měkké lože, na němž
spočívá mé srdce.

Osušte slzy, přátelé moji, a zdvihněte hlavu jako
květiny,
které zvedají své korunky na pozdrav úsvitu.

Pohlédněte na nevěstu Smrt stojící jako sloup
světla
mezi mým ložem a nekonečnem;
zatajte dech a se mnou naslouchejte vábivému
šelestu
jejích bílých křídel.

Přistupte blíže a dejte mi sbohem; dotkněte se
mých očí svým úsměvem.
Ať mě děti uchopí za ruce svými měkkými
a růžovými prstíky;
ať starci položí žilnaté ruce na mou hlavu a dají mi
své požehnání;
ať panny přistoupí a spatří Boží stín v mých očích
a uslyší ozvěnu Jeho vůle prchat s mým dechem.

ČÁST DRUHÁ – STOUPÁNÍ

Překročil jsem horský vrchol a má duše se vznáší
v nebeské báni
dokonalé a nespoutané svobody;
jsem daleko, předaleko, moji druhové, a mým
očím zakrývají hory mračna.
Údolí jsou zalévána oceány ticha
a ruce zapomnění se zmocňují cest i domů;
pláně i pole mizí za bílým přízrakem,
který vypadá jako jarní oblak, zlatavý jako světlo
svící
a ruměný jako večerní červánek.

84 Písně vln a hymny potoků se vzdalují
a hlasy davu umlkají do ticha;
neslyším nic, jen hudbu Věčnosti
v dokonalém souznění s touhami duše.
Jsem oblečen čistě bíle;
našel jsem pokoj; našel jsem mír.

ČÁST TŘETÍ – OSTATKY

Sejměte ze mne ten rubáš z bílého lnu a odějte mě
plátky jasmínů a lilií;
vyložte mé tělo z truhly ze slonoviny a ustelte mi
na poduškách z květů pomerančovníku.
Nelkejte nade mnou, nýbrž zpívejte o mládí
a radosti;
neprolévejte slzy, avšak zpívejte o sklizni
a vinobraní;
utište bolestné vzdechy a nakreslete mi prstem
na tvář
symbol Lásky a Radosti.
Nechť klidné povětrí neruší žalozpěvy ani requiem,
ale nechť vaše srdce zazpívají se mnou píseň
o Věčném Životě;
netruchlete pro mne v černých šatech,
ale odějte se pestře a se mnou jásejte;
nehovořte o mém odchodu s bolestnými vzdechy
z hloubi srdce;
zavřete oči a uvidíte, že s vámi budu navždy.

Podložte mě svazky listů
a zvedněte mě na svá přátelská ramena
a zvolna mne odnese do opuštěného háje.
Nenoste mě na přeplněné pohřebiště,
kde by byl můj věčný spánek
rušen chrastěním kostí a lebek.
Odnesete mě do cypřišového háje a vykopejte mi
hrob tam,
kde fialky a máky nerostou ve stínu;
můj hrob ať je hluboký,
ať voda neodnese moje kosti někam do údolí;
můj hrob ať je široký,
ať stíny soumraku mohou ke mně přijít
a u mne posedět.

Svlékněte mě z pozemského šatu a uložte mě
hluboko do Matky Země;
položte mě opatrně na prsa mé matky.
Zakryjte mě sypkou zemí, a necht' každá hrst je
promíšena se semeny jasmínu, lilí a myrty;
a až nade mnou vzejdou a budou si brát živiny
z mého těla,
budou vydechovat do okolí vůni mého srdce;
a odhalí tak i slunci tajemství mého pokoje;
povanou po větru, aby potěšily poutníka.

Potom mě tedy opusťte, přátelé – odejděte
a vzdalte se tichými kroky,
jakými kráčí mlčení liduprázdným údolím;

86 zanechte mě Bohu a pomalu se rozptylte, jako se
květy mandloní a jabloní rozptylují
ve chvějivém vánku měsíce nisanu.

Vraťte se k radosti svých příbytků a tam najdete to,
co Smrt nemůže vzít vám ani mně.

Odejděte v pokoji, neboť to, co zde vidíte, je svým
významem daleko
od pozemského světa.
Odejděte.

ČÁST PRVNÍ

Síla lásky k bližnímu je zaseta hluboko v mém srdci, já žnu a sklízím hojnost pšenice a dávám ji hladovým.

Má duše dává život vinné révě a já lisuji její hrozny a dávám hroznovou šťávu žíznícím.

Nebe plní mou lampu olejem a já ji stavím do okna, aby nezbloudil poutník ve tmě.

Toto vše dělám, neboť tím žiji; a pokud jednou osud sváže mé ruce a zabrání mi v mém konání, tehdy bude jediným mým přáním smrt. Jsem básník, a pokud nemohu dávat, nechci ani přijímat.

Lidstvo zuří jako bouře, avšak já jen tiše vzdychnu, vždyť vím, že bouře musí přejít, a můj povzdech zalétne k Bohu.

Lidé tíhnou k pozemským věcem, avšak já se stále snažím sevřít v náručí pochodeň lásky, aby mne očistila svým ohněm a vypálila z mého srdce nelidskost.

Hmotné statky člověka umrtvují bez strážní; láska ho probouzí a oživuje bolest.

Lidstvo je rozděleno do různých rodů a kmenů, a ty zase přísluší do různých zemí a měst. Já však jsem cizincem v každém společenství a nenáležím

90 k žádné obci. Mou vlastní je vesmír a člověčenstvo mým kmenem.

Lidé jsou slabí a je škoda, že se ještě rozdělují. Svět je malý a je nemoudré ještě jej štěpit na království, císařství a provincie.

Lidé se sjednocují, aby zničili chrámy duše, a spojují své síly, chtějí-li vystavět budovy pro pozemská těla. Já stojím sám a naslouchám hlasu naděje z hloubi svého nejvnitřnějšího já, který praví: „Stejně jako láska probouzí lidské srdce bolestí, tak jej nevědění učí cestě poznání.“ Bolest a nevědění vedou k velké radosti a poznání, neboť Nejvyšší Bytost nestvořila nic pod sluncem nadarmo.

ČÁST DRUHÁ

Toužím po své překrásné vlasti a miluji její lid, neboť žije v bídě. Avšak kdyby lid povstal, podnícen touhou po kořisti a tím, čemu se říká „vlastenecký duch“, a vpadl do sousední země a vraždil, tu po spáchání jakékoli nelidskosti bych svůj lid i svou vlast začal nenávidět.

Zpívám chvalo zpěv na své rodiště a toužím spatřit dům svého dětství; kdyby však lidé v tom domě odmítli poskytnout přístřeší a potravu unavenému pocestnému, tehdy bych svou chválu proměnil v hněv a touhu v zapomnění. Můj vnitřní hlas by pravil: „Dům, který neposkytne pomoc potřebným, si nezaslouží nic jiného, než aby byl zničen.“

Miluji svou rodnou ves částí té lásky, již pociťuji ke své vlasti; a svou vlast miluji částí lásky k zemi, z níž je má vlast utvořena; a tu zem miluji celou svou bytostí, neboť je útočištěm lidstva, projevem Božího ducha.

Lidskost je duch Nejvyšší Bytosti na zemi a tato lidskost stojí uprostřed rozvalin, svou nahotu zahaluje rozedranými hadry, slzy smáčejí její propadlé tváře a volá žalostným hlasem na své děti. Avšak děti jsou příliš zaměstnány zpěvem písní svého rodu, brousí si meče a neslyší nářek své matky.

Lidskost se naléhavě obrací k lidem, avšak ti neposlouchají. A kdyby se mezi nimi našel jeden, který by matku utěšil a osušil její slzy, ostatní by řekli: „Je to přecitlivělý slaboch.“

Lidskost je duch Nejvyšší Bytosti na zemi, a tato Nejvyšší Bytost hlásá lásku a dobrou vůli. Lidé se však takovému učení posmívají. Ježíš Nazaretský toto učení poslechl a jeho údělem se stalo ukřižování; Sókratés uslyšel její hlas a následoval jej, a i on zaplatil životem. Následovníci Nazaretského a Sókrata jsou následovníky Božství, a pokud je lidé nezabijí, alespoň je zesměšňují a říkají: „Posměch je horší než zabití.“

Jeruzalém nedokázal zabít Nazaretského ani Athény Sókrata; oba žijí dosud a budou žít navěky. Posměch nemůže triumfovat nad následovníky Božství. Ti žijí a budou stále větší.

Ty jsi můj bratr, neboť jsi lidská bytost, a oba jsme syny Ducha svatého; jsme si rovni a jsme stvořeni z téže hlíny.

Jsi zde jako můj společník na životní pouti a můj pomocník při hledání pochopení skryté pravdy. Jsi lidská bytost a to stačí, miluji tě jako vlastního bratra. Můžeš o mně hovořit, jak se ti zlíbí, vždyť zítřek tě odnese a tvou řeč použije jako usvědčující materiál při svém rozsudku, a tobě se dostane spravedlnosti.

Můžeš mne připravit třebaš o všechno, co vlastním, neboť moje žádostivost mne pudila, abych shromážďoval majetek, a ty si jej smíš vzít, pokud tě to uspokojí.

Můžeš mi učinit, cokoli si přeješ, ale přesto se tím nemůžeš dotknout mé Pravdy.

Můžeš prolít mou krev nebo pálit moje tělo, ale přesto nedokážeš zabít mého ducha ani ho poranit.

Můžeš mi svázat ruce řetězy, na nohy dát těžké okovy a uvrhnout mne do temného žaláře, ale nepodaří se ti zotročit mé myšlení, neboť to je volné jako vítr pod nebeskou klenbou.

Ty jsi můj bratr a já tě miluji. Miluji tě, když dlíš na bohoslužbě, ať klečíš v křesťanském chrámu nebo se modlíš v mešitě. Ty i já i všichni ostatní jsme dětmi jediného náboženství, neboť náboženství má sice různé cesty, avšak prsty milující ruky Nejvyšší

Bytosti se vztahují ke všem a všem nabízejí úplnost ducha a také po ní touží. 93

Miluji tě pro tvou Pravdu, pramenící z tvého poznání; pro tu Pravdu, kterou já vinou své nevědomosti nevidím. Avšak vážím si jí jako něčeho božského, protože je plodem ducha. Tvoje Pravda se setká s mou Pravdou v tom budoucím světě a obě se spojí a smísí dohromady jako vůně květin a vytvoří jednu úplnou a věčnou Pravdu, která bude zachována na věky a bude žít ve věčnosti Lásky a Krásy.

Miluji tě, protože jsi slabý pod nohou utiskovatele a chudý proti nenasytnému boháči. Pro to všechno prolévám slzy a chci tě utěšit; přes závoj slz vidím, že spočíváš v náručí Spravedlnosti, usmíváš se a odpouštíš svým pronásledovatelům. Ty jsi můj bratr a já tě miluji.

ČÁST ČTVRTÁ

Ty jsi můj bratr, ale proč se se mnou pouštíš do rozepře? Proč jsi vpadl do mé země a snažíš se podrobit si mne, jen aby ses zavděčil těm, kdo usilují o slávu a nadvládu?

Proč pouštíš ženu a děti a následuješ Smrt do daleké země kvůli těm, kdo platí za slávu tvou krví a za vysoké pocty slzami tvé matky?

Je to pro člověka čest zabít svého spolubratra? Jestliže to za čest považuješ, ať je to tedy hodno

94 uctívání a postav chrám Kainovi, který zabil svého bratra Ábela.

Je sebezáchova prvním přírodním zákonem? Proč tě tedy chamtivost žene, aby ses obětoval jen kvůli tomu, aby ona dosáhla svého, tím, že budeš ubližovat svým bratřím? Měj se, bratře, na pozoru před vůdcem, který hlásá: „Láska k existenci nás zavazuje k tomu, abychom zbavili lidi jejich práv!“ Na to ti řeknu toto: Obrana práv druhých je ten nejušlechtlejší a nejkrásnější lidský čin; pokud má existence vyžaduje, abych zabíjel druhé, považuji smrt za čestnější, a jestliže nedokážu najít nikoho, kdo by mne v zájmu zachování mé cti zabil, nezaváhám a raději si vlastní rukou vezmu život, abych dosáhl Věčnosti, ještě než Věčnost sama přijde.

Sobectví, můj bratře, je příčinou slepé nadřazenosti, nadřazenost vytváří příchyllost k rodu a tato příchyllost vytváří nadvládu, která je zdrojem nesvárů a útisku.

Duše věří v sílu poznání a spravedlnosti nad temnotou nevědomosti; odmítá nadvládu, která používá meče na obranu a k posílení nevědomosti a útlaču – takovou vládu, která zničila Babylon, otřásla základy Jeruzaléma a zanechala Řím v troskách. Stejnou vládu, která lidi nutí nazývat zločince velikány; která nutí spisovatele, aby psali s úctou o jejich jménech; historiky, aby podávali příběhy jejich nelidskosti oslavně.

Jediná vláda, kterou uznávám, je znalost dodržování a přijímání přirozeného Zákona Spravedlnosti.

Jakou spravedlnost vykonává vláda, když zabije toho, kdo vraždil? Když uvězní lupiče? Když vtrhne do sousední země a pobije její lid? Co si spravedlnost pomyslí o vládě, pod níž vrah trestá jiného vraha a zloděj odsuzuje toho, kdo krade?

Ty jsi můj bratr a já tě miluji; a Láska je spravedlnost v celé své síle a důstojnosti. Pokud spravedlnost nepodporuje mou lásku k tobě bez ohledu na tvůj rod a společenství, byl bych neupřímný, kdybych skrýval ohavnost sobectví pod svrchní šat čisté lásky.

ZÁVĚR

Má duše je můj přítel, který mě utěšuje v životní bídě a neštěstí. Ten, komu není jeho duše přítelem, je nepřitelem lidství, a ten, kdo nenachází v sobě lidské vedení, zahyne v zoufalství. Život pramení zevnitř a z okolí nečerpá nic.

Přišel jsem, abych pronesl jedno slovo, a chci je pronést nyní. Kdyby mi však v jeho vyslovení zabránila smrt, zazní zítra, neboť Zítřek nikdy neponechává žádné tajemství v knize Věčnosti.

Přišel jsem, abych žil ve slávě Lásky a ve světle Krásy, které jsou Božím odrazem. Jsem zde a zde žiji a lidé mne nemohou vypudit z tohoto hájemství života, neboť vědí, že budu žít i ve smrti. Jestliže

96 mi vyloupnou oči, budu naslouchat šepotu Lásky a zpěvům Krásky.

Jestliže mě zbaví sluchu, budu se radovat z doteku vánku prostoupeného kadidlem Lásky a vůní Krásky.

Jestliže mě umístí ve vzduchoprázdnu, budu žít společně se svou duší, která je dítětem Lásky a Krásky.

Přišel jsem sem pro všechny a se vším, a to, co dělám dnes o samotě, zítra zazní ozvěnou pro ostatní.

To, co říkám nyní jedním srdcem, bude zítra prosloveno mnoha srdci.

OBSAH

- (7) PŘEDMLUVA
- (9) STVOŘENÍ
- (11) SMILUJ SE NADE MNOU, MÁ DUŠE
- (14) DVĚ NOVOROZEŇATA
- (16) ŽIVOT LÁSKY
- (21) DŮM ŠTĚSTĚNY
- (23) PÍSEŇ VLNY
- (25) BÁSNÍKOVA SMRT JE JEHO ŽIVOT
- (28) MÍR
- (30) ZLOČINEC
- (32) KOLBIŠTĚ ŽIVOTA
- (34) PÍSEŇ ŠTĚSTĚNY
- (37) MĚSTO MRTVÝCH
- (40) PÍSEŇ DEŠTĚ
- (42) VDOVA A JEJÍ SYN
- (44) BÁSNÍK

- (47) PÍSEŇ DUŠE
- (49) ÚSMĚV A SLZY
- (52) PÍSEŇ KVĚTINY
 - (54) VIDĚNÍ
 - (56) VÍTĚZOVÉ
 - (61) PÍSEŇ LÁSKY
 - (63) DVĚ PŘÁNÍ
- (66) PÍSEŇ ČLOVĚKA
- (68) VČEREJŠEK A DNEŠEK
- (72) PŘED TRŮNEM KRÁSY
- (75) Odstup, můj žalobce
- (78) VOLÁNÍ MILENCOVO
 - (82) KRÁSA SMRTI
- (87) PALÁC A CHATRČ
- (89) BÁSNÍKŮV HLAS
- (97) SVATEBNÍ LOŽE